

Riigi roll teaduse rahvusvahelistmisesel

Seminar Teadusuuringute rahvusvahelistumine, Tallinn 20.05.
2009

Andres Koppel

- **Sissejuhatus.** Ehk millest tuleb jutt
- **Miks rahvusvahelistumine ehk arengutrendid Euroopas. Euroopa Teadusruum (ERA)**
- **Mis meil toimub** ehk Eesti osalus rahvusvahelistumise tegevustes
- **Kas meil on olemas rahvusvahelistumise poliitika?**
- **Kas meil on vaja rahvusvahelistumise üldist kava (strateegiat) ja kuidas seda teha**

1. Sissejuhatus

..

..

...

Järeldus: teaduse rahvusvahelistumine pole mitte uudislooming, seda ka meil Eestis. Laias mõttes teaduse rahvusvahelistumisega on meil tegeldud ja tegeletakse edasi ilma sellele eraldi tähelepanu pööramata. Aga kas on vaja tähelepanu pöörata?

2. Arengutrendid Euroopas. Euroopa Teadusruum (ERA)

Haridus- ja Teadusministeerium

ERA käivitav jõud ...Euroopa hirm:

Jaanuar 2000 /Märts 2000

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS

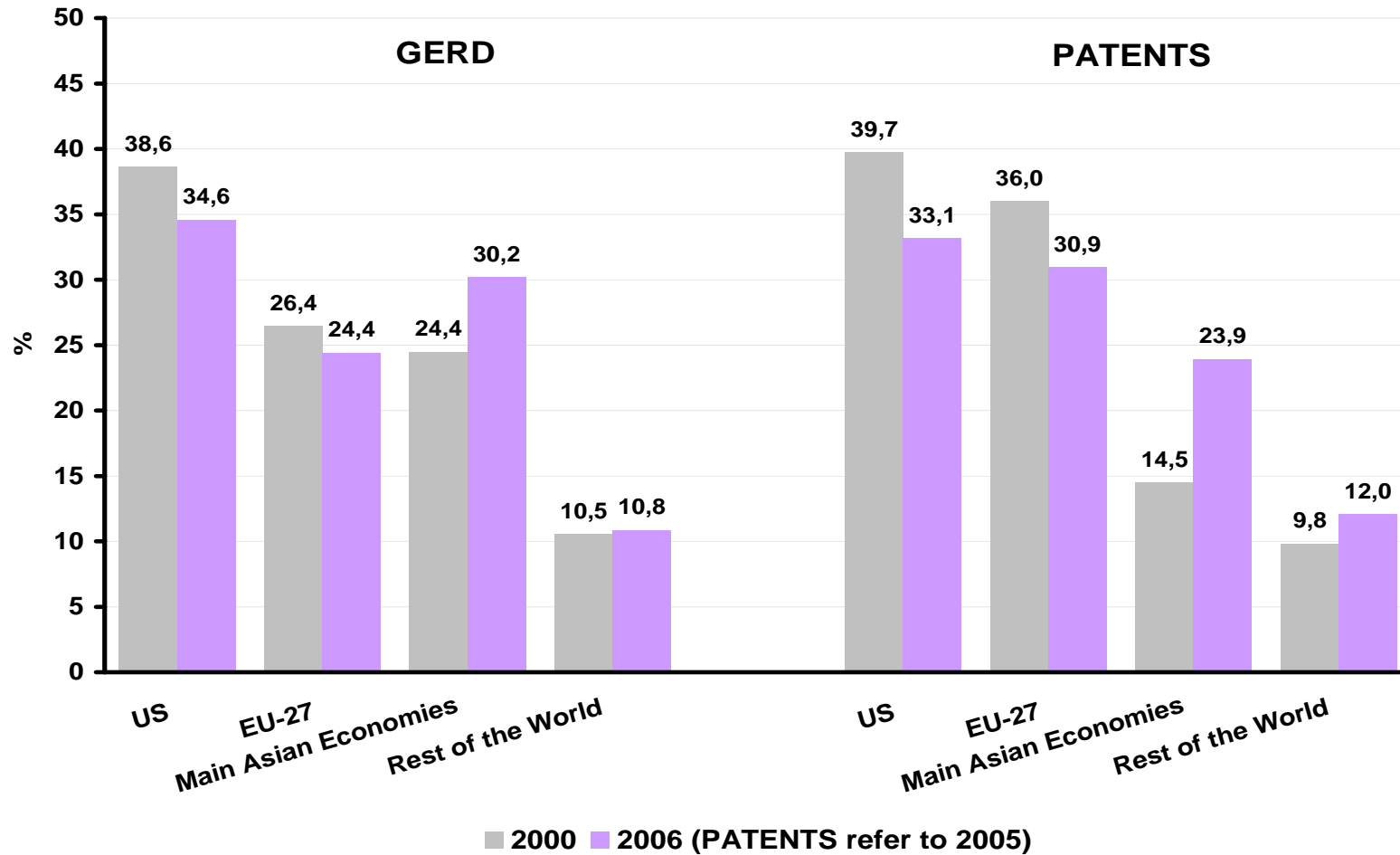
Towards a European research area

Even more so than the century that has just finished the XXIst century we are now entering will be the century of science and technology. More than ever, investing in research and technological development offers the most promise for the future.

In Europe, however, the situation concerning research is worrying. Without concerted action to rectify this the current trend could lead to a loss of growth and competitiveness in an increasingly global economy. The leeway to be made up on the other technological powers in the world will grow still further. And Europe might not successfully achieve the transition to a knowledge-based economy

Ainult üks joonis: paraku pole viimastel aastatel Euroopa positsioonide kaotus pöördunud. Joonis P. Vigier, European Commission, 16/01/09

Evolution of World Shares

2. ERA, Ljubljana protsess 2008

- 2008 nn Ljubljana protsess (aprill 2008):
  - Hästiorganiseeritud partnerlus liikmesmaade ja assotsieerunud maade ning Euroopa Komisjoni vahel et vahetada informatsiooni ja juhtida tegevusi koordineeritult
  - Ühine pikaajaline visioon Euroopa teadusruumist, mis peaks olema aluseks tulevikus planeeritud tegevustele
  - Parem juhtimine, eriti poliitiline juhtimine liikmesmaade ministeeriumide tasemel.

2. ERA, Ljubljana protsess 2008

- ERA visioon (vastu võetud 2.dets 2008, konkurentsivõime nõukogus)

*“By 2020, all actors fully benefit from the ‘Fifth Freedom’ across the ERA: free circulation of researchers, knowledge and technology. The ERA provides **attractive conditions and effective and efficient governance** for doing research and investing in R&D intensive sectors in Europe. It creates strong **added value** by fostering a healthy **Europe-wide scientific competition** whilst ensuring the appropriate level of **cooperation and coordination**. It is responsive to the needs and ambitions of citizens and effectively contributes to the sustainable development and competitiveness of Europe.”*

ERA 5 initsiatiivi

- 1. Euroopa koostöö teadlaste jaoks**
- 2. Ühisprogrammeerimine**
- 3. Tipptasemel infrastruktuurid**
- 4. ERA avatus ülejäänud maailmale**
- 5. Tehnoloogiasiare ja intellektuaalomand**

ERA 5 initsiatiivi

Euroopa koostöö teadlaste jaoks

- Euroopa peaks olema andekatele teadlastele atraktiivne
- Mobiilsus asutuste, sektorite ja riikide vahel
- Mida teha? (Täpsemalt - Biltigen- Gago raport 4. Mai 2009)
- Avatud konkursid ja grantide portatiivsus
- Sotsiaalsed garantiide süsteem (täiendavad pensionid?)
- Head töötingimused ja töölepingu tingimused
- Teadlaste ettevalmistamise ja enesetäiendamise parandamine

ERA 5 initsiatiivi

- **Ühisprogrammeerimine**
  - Üksikute riikide võimed lahendada suuri probleeme on väikesed, ressursid killustatud, sh riiklikud teadusprogrammid
  - Teadus ja tehnoloogia peavad kaasa aitama väga suurte ühiskonna ees seisvate probleemide lahendamisele
- Järeldus: suuri probleeme vaja lahendada ühiselt. E. Komisjon
  - otsus ühisprogrammeerimise kohta juuli 2008, Nõukogu otsus dets 2008. Jaanuar- ühisprogrammeerimise töörühm-riikide esindajad määratud (kõrgetasemeline ühisprogrammeerimise töörühm- GPC- tippametnikud).

ERA 5 initsiatiivi

- **Ühisprogrammide kontseptsiooni põhjooned:**
- Tugineb liikmesmaade initsiatiivil ja ülesnäidatud huvil
- Vajalik strateegiline lähenemine
- Rakendub täielikult liikmesmaade enese poolt valitud kujul
- Ülalt alla kavandamine (erinevalt ERA-net ja art 169 programmidele)
- Ühisprogrammeerimise teemade valiku printsiibid
- Liikmesmaade pühendumus
- Teemad keskenduvad üle-Euroopalistele / globaalsetele probleemidele
- Selged ja realistlikud eesmärgid
- Selge lisandväärtus olemasolevale finantseerimissüsteemile
- Kaasatud partnerid
- Selge kasu /vajalikkus Euroopale

2. ERA 5 initsiatiivi

- **Ühisprogrammeerimine. Ajakava**
- Veebr, aprill , juuni 2009 : töökorralduslikud arutelud. Praegu arutusel ühisprogrammide valiku taotluste vorm. Vajalik siseriiklik arutelu : juuni esimeses pooles.
- 2009: arutelud osalistega liikmesriikides
- 2009 lõpp -2010 : Ühisprogrammeerimisteemade valik, soovitusel
- 2010 E Nõukogu võtab soovitusel vastu, käivitatakse tegevused. (Komisjon võib toetada)
- 2010 lõpp : Rakendumine, esimeste koostegevuste algus.

2. ERA 5 initsiatiivi

- **ERA avatus ülejäänud maailmale**
  - Globaliseerumine ja globaalprobleemid (n kliimamuutused, energiajulgeolek)
  - Uute tugevate partnerriikide esilekerkimine
  - Globaalne teadmiste siire
  - Ühine suhtlemine kolmandate riikidega (st dubleerimise kahandamine välissuhtluses). Selles pole praegu peaaegu mingeid märke.
- Mida teha?
- Rahvusvahelise koostöö strateegiafoorum (SFIC), - moodustatud jaanuar 2009. Eesmärk. Leida ühised viisid koordineeritud või ühisteks initsiatiivideks suhetes kolmandate maadega ja rahvusvahelistel foorumitel.
- **Tehnoloogiasiire ja intellektuaalomand**

3. Mis meil toimub ehk Eesti osalus rahvusvahelistumise tegevustes

- Rahvusvahelised programmid ja koostööskeemid
  - ERA-Net skeem
  - Artikkel 169 algatused
  - Ühised tehnoloogiaalgatused (JTI)
  - Euroopa Kosmoseagentuur ESA
  - Euroopa Teadusfond – osalevad SA ETF ja Eesti TA
  - Norra ja EMP teaduskoostöö finantsskeem

3. Mis meil toimub ehk Eesti osalus rahvusvahelistumise tegevustes

- **Infrastruktuurid**
  - **GEANT programm**
  - **Balti Grid**
  - **CERN – Euroopa Elementaarosakeste füüsika keskus**
  - **ESFRI Euroopa strateegilise infrastruktuuri foorum**
  - **Euroopa neutronkiirguse allikas (ESS)**

3. Mis meil toimub ehk Eesti osalus rahvusvahelistumise tegevustes

- Muud
  - EMBC
  - ILMSELGELT KAHE SILMA VAHELE JÄÄNUD
“MUUD”

3. Mis meil toimub ehk Eesti osalus rahvusvahelistumise tegevustes

- Rahvusvahelised lepped
  - Eesti on sõlminud kahepoolseid haridus-, teadus- või noorsootöö alaseid koostöölepinguid, -kokkuleppeid või -programme 44 riigiga
  - Enamik on üldised raamlepingud, milles sätestatakse vastastikune hea *koostöötahe* ning lepingupooltele ei kaasne kohustust lepingus sätestatud tegevusi finantseerida

3. Mis meil toimub ehk Eesti osalus rahvusvahelistumise tegevustes

- Kaudselt soosivad tegevused : tõukefondid
- **Doktoriõppe ja rahvusvahelistumise programm DoRa- 7** tegevust , 504 M, sh
  - välisdoktorandid
  - külalisprofessorid
  - doktorantide ja magistrantide õpiranne
  - Noorteadlaste mobiilsus
- **Teadlasmobiilsuse programm Mobilitas** (3 tegevust, sh järel doktorite grandid, tippteadlased Eestisse) 317 M
- **Doktorikoolid** (220M)

3. Mis meil toimub ehk Eesti osalus rahvusvahelistumise tegevustes

- **Teaduse tippkeskuste programm**
- **infrastruktuuri meetmed**
  - **Teaduse ja kõrghariduse infrastruktuuri kaasajastamine- 17 objekti, ca 2 mld Kr**
  - **Teadusaparatuuri ja –seadmete kaasajastamine**
    - 4 alameedet (3 teaduse infrastruktuuri ja 1 õppetegevuse infrastruktuuri tarbeks:

Järeldus eelnevast

meil on teaduskoostöökse palju erinevaid tegevusi algatatud ja käimas, väga suures osas langevad nende eesmärgid kokku ERA eesmärkide omadega.

4. Kas meil on olemas rahvusvahelistumise poliitika?

Haridus- ja Teadusministeerium

- ei ole ühtset kokkulepitud ja sidusat poliitikat ehk kõlavalt öeldes teaduse rahvusvahelistumise kava/strateegiat
- See ei ole etteheide ega (enese)kriitika vaid asjade loomulik areng

5. Kas meil on vaja rahvusvahelistumise üldist kava (strateegiat) ja kuidas seda teha?

- Kuulajaid tähelepanu eest
- Kolleege abi eest ettekande koostamisel
(E. Kadastik, T. Kiilo, S. Kivi, I. Reimand, T. Räim)

Aga vastutus võimalike vigade eest lasub täielikult ettekandjal